

**ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ
У СФЕРІ ГРОШОВОГО ОБІГУ**

Ямненко Т. М.

*Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна*

Статтю присвячено питанням реалізації завдань фінансового контролю сфери грошового обігу в контексті його правового регулювання та діяльності органів такого контролю. Розглянуто реалізацію завдань фінансового контролю у сфері грошового обігу за всіма його напрямками і складовими, а також з'ясовано ступінь взаємозв'язків, рівень повноважень та місце кожного з органів такого контролю. За результатами дослідження сформовано висновок про необхідність створення єдиної системи органів фінансового контролю у сфері грошового обігу з уточненням та взаємним узгодженням їх повноважень.

Ключові слова: фінансовий контроль, державний фінансовий контроль, державний фінансовий контроль у сфері грошового обігу, завдання державного фінансового контролю у сфері грошового обігу.

Постановка проблеми. Державний контроль, зокрема і фінансовий, має здійснюватися відповідно до встановлених для нього умов, порядку й цілей, які відображаються в завданнях фінансового контролю. Загалом завдання фінансового контролю визначаються переважно з урахуванням сфери застосування фінансового контролю та мети, яка перед ним ставиться. Не є винятком і фінансовий контроль у сфері грошового обігу, перед яким теж ставляться завдання відповідно до мети його здійснення.

Проте постановка завдань – це лише частина контрольної діяльності, не менш важливою складовою є реалізація цих завдань на основі норм фінансового законодавства і за допомогою системи контрольних органів.

Мета та завдання наукової статті полягають у з'ясуванні механізму реалізації завдань державного фінансового контролю у сфері грошового обігу та визначенні ролі та функцій державних фінансових органів у ньому.

Основний матеріал. Перед фінансовим контролем грошового обігу, як і перед будь-яким контролем, стоїть низка завдань, які він зобов'язаний виконати для досягнення своєї мети, що полягає в забезпеченні дотримання фінансового правопорядку у сферах обігу готівкових і безготівкових коштів, валюти, реалізації грошово-кредитної політики та фінансового моніторингу.

Перелік таких завдань, сформульований на основі попередніх досліджень, включає в себе: 1) контроль за станом виконання грошово-кредитної політики, включно з контролем за діяльністю Національного банку України в цій сфері; 2) контроль за станом й оборотом готівкової грошової маси, у тому числі і за дотриманням порядку ведення касових операцій; 3) контроль у сфері безготівкових розрахунків;

4) контроль за дотриманням правил обігу готівкової і безготівкової іноземної валюти, включаючи забезпечення дотримання порядку про обов'язковий продаж частини валютної виручки на внутрішньому валютному ринку; 5) запобігання та мінімізація нелегального грошового обігу й протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму.

Слід відзначити, що нині єдиним нормативним актом, що фактично покликаний комплексно регулювати питання фінансового контролю в Україні, є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» [1], на виконання якого свою діяльність здійснює, відповідно до положення, Державна фінансова інспекція України [2], що виступає головним органом суб'єктів державного фінансового контролю.

Головними завданнями Державної фінансової України, відповідно до абзацу 1 статті 2 вказаного закону є такі: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку й фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували в періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували в періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного й місцевих бюджетів, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи [1].

Водночас вищим органом державного фінансового контролю в Україні є Рахункова палата [3, с. 22], що діє відповідно до однойменного закону [4], яким за нею закріплено цілу низку завдань. Зокрема, згідно зі статтею 25 Закону України «Про Рахункову палату» [4] вона подає висновки і пропозиції щодо звітів про забезпечення стабільності грошової одиниці до Верховної Ради України, а також щодо діяльності Національного банку України з обслуговування державного боргу України.

Отже, загалом законодавче закріплення та реалізація завдань державного фінансового контролю встановлені належним чином. При цьому, окрім питань контролю за діяльністю установ банківської системи, аспекти фінансового контролю грошового обігу не визначаються профільним фінансово-контрольним законодавством.

Фінансовий контроль грошового обігу в межах фінансового права розподіляється ніби на декілька складових, кожна з яких унормована окремими законодавчими актами, спрямованими на реалізацію завдань фінансового контролю.

Насамперед нормами Закону України «Про Національний банк України» [5] передбачено, що Національний банк України здійснює контроль реалізації грошо-

во-кредитної політики, у тому числі контролює основні показники, закладені в її основних засадах, зокрема ті, які передбачені в Основних засадах грошово-кредитної політики на 2014 рік [6]. При цьому він виступає одночасно у двох іпостасях: з одного боку, сам Національний банк України розробляє вказані засади, а з іншого – сам забезпечує їх контроль. З приводу останнього, то відповідно до п. 4.1 Порядку розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за її проведенням передбачається, що контроль за проведенням грошово-кредитної політики здійснюється Радою Національного банку України шляхом аналізу показників динаміки грошово-кредитної сфери протягом звітної періоду в зіставленні із цілями та завданнями грошово-кредитної політики, які визначені в Основних засадах грошово-кредитної політики [7].

У свою чергу в п. 4.2. вказаного порядку визначено, що Правління Національного банку України щоквартально протягом перших 25 днів кварталу, наступного за звітним, надає Раді Національного банку України інформацію про виконання Основних засад грошово-кредитної політики, яка має містити аналіз економічного і соціального розвитку України за звітний період, у тому числі динаміки валового внутрішнього продукту; показників інфляції та факторів її формування, проведення бюджетної політики, змін у соціальній сфері та інше; грошово-кредитного ринку, у тому числі динаміки й джерел формування монетарної бази, структури грошової маси, кредитів, депозитів, вартості коштів, міжбанківського та готівкового сегментів валютного ринку України, рівня та динаміки обмінних курсів, стану міжнародних резервів та інше; реалізації грошово-кредитної політики, використання інструментів, за допомогою яких здійснювалося регулювання грошово-кредитного ринку, та заходів, які вживалися для забезпечення виконання цілей та завдань, визначених Основними засадами грошово-кредитної політики [7].

На підставі цього здійснюється відповідне коригування грошово-кредитної політики чи її окремих напрямів з урахуванням перспектив та можливостей, а також монетарних інструментів, що має у своєму розпорядженні Національний банк України.

Крім вказаного, відповідний вплив на діяльність Національного банку України має Рахункова палата, яка, як було зазначено вище, подає висновки і пропозиції щодо його звітів про забезпечення стабільності грошової одиниці до Верховної Ради України, тобто фактично контролює здійснення грошово-кредитної політики в частині підтримання курсової стійкості та інфляційних показників за національною валютою.

Отже, реалізація фінансового контролю у сфері грошово-кредитної політики передбачає подвійний характер діяльності Національного банку України, що одночасно розробляє та контролює реалізацію цієї політики. Контроль у питаннях стабільності національної грошової одиниці здійснюється Рахунковою палатою на виконання її повноважень.

Реалізація контролю за готівковим обігом у свою чергу передбачає, що загалом на виконання статті 33 Закону України «Про Національний банк України» [5] він здійснює контроль за випуском (емісією) банкнот і монет, їх обігом, порядком вилучення з обігу та знищенням, а також встановлює правила контролю за веденням касових операцій банків, інших фінансових установ, підприємств й організацій. Зокрема, ним

розроблено Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [8] та Інструкцію про ведення касових операцій банками в Україні [9], Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України [10], Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період [11]. Вказані документи містять відповідні процедури проведення контролю як у межах банківських установ і суб'єктів господарювання, так і передбачають здійснення відповідного контролю з боку Національного банку України та інших контролюючих структур.

При цьому слід акцентувати увагу на тому, що проведення контролю за порядком здійснення готівкового грошового обігу покладене, крім Національного банку України, і на інші державні органи. Зокрема, главою 7 Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [8] передбачено, що вимоги цієї глави застосовуються під час перевірок підприємств (підприємців) органами контролю, які діють згідно із законодавством України. До таких органів, зокрема, можуть належати відповідні фіскальні органи. Як зазначає із цього приводу В.І. Стреляний, «на сьогодні контроль за додержанням порядку проведення готівкових розрахункових операцій покладено переважно на органи державної податкової служби» [12, с. 3]. У системі контролю за додержанням порядку проведення готівкових розрахункових операцій одне з провідних місць також займають органи державної податкової служби, оскільки саме на них законодавчо покладено функцію здійснення контролю в цій сфері. Проте аналіз правових засад здійснення контролю у сфері обігу готівки дає можливість зробити висновок, що певні аспекти готівкових розрахунків можуть контролювати й органи державної контрольно-ревізійної служби (нині – Державної фінансової інспекції України), Міністерство внутрішніх справ України [12, с. 14].

Як слушно зазначено В.І. Стреляним, сучасний стан доктрини фінансового права та законодавства вказує на відсутність належного розуміння та правового регулювання механізму здійснення поточного фінансового контролю за додержанням порядку проведення готівкових розрахункових операцій, хоч він посідає важливе місце в системі фінансового контролю України. На його думку, помилково говорити про те, що контрольна діяльність податкових органів повністю охоплюється поняттям «податковий контроль», адже органи державної податкової служби України, відповідно до чинного законодавства, здійснюють саме державний фінансовий контроль [12, с. 14].

Дійсно, у процесі регулювання готівкового грошового обігу й розрахунків задіяна ціла низка органів, залежно від підконтрольного суб'єкта та характеру відповідних відносин. А отже, питання державного фінансового контролю грошового обігу переходить до сфери діяльності органів, що здійснюють державний фінансовий контроль, у тому числі до органів Державної фінансової інспекції України, податкових та інших органів. При цьому питання їх компетенції та взаємодії щодо здійснення такого контролю є не до кінця визначеними, адже кожен із них, діючи у своїй сфері, підходить до фінансового контролю готівкового грошового обігу з позицій власної компетенції та завдань, що на нього покладені, а єдина узгоджена система такого контролю відсутня.

Крім того, відповідно до п. 7.3. глави 7 Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні [8] передбачено, що відповідальність за дотримання порядку ведення операцій із готівкою покладається на підприємців, керівників

підприємств, а тому вони доволі часто вдаються до перевірки відповідних бухгалтерських та касових підрозділів із метою дотримання останніми правил ведення готівкових операцій. Також не слід не враховувати і наявність відповідного відомчого контролю, у тому числі внутрішньогосподарського, за яким вищі за ієрархією структури можуть контролювати осіб та підрозділи, що здійснюють операції з готівковими грошовими коштами.

Таким чином, слід констатувати, що в ході реалізації фінансового контролю готівкового грошового обігу, у тому числі касових операцій, у законодавстві відсутня єдина закріплена та злагоджена система такого контролю, а наявні законодавчі акти та органи контролю не вбудовані в єдину систему, що мала б забезпечити реалізацію такого контролю на всіх ланках здійснення готівкових грошових операцій.

Враховуючи це, можна запропонувати таку систему органів фінансового контролю, що мають реалізовувати контроль за готівковим грошовим обігом, включаючи касові операції, яка має бути закріплена законодавчо:

1. Національний банк України як головний та системоутворюючий орган цього контролю.

2. Банківські установи як органи банківської системи, що забезпечують реалізацію готівкового грошового обігу та контроль за здійсненням готівкових розрахунків у касах банків;

3. Державна податкова служба України як ключовий орган системи контролю, на який покладено контроль за загальним додержанням фінансової дисципліни під час готівкового обігу та ведення касових операцій суб'єктами господарської діяльності;

4. Державна фінансова інспекція як орган, що здійснює відповідний контроль у державних підприємствах, установах та організаціях, а також у законодавчо встановлених випадках у недержавних суб'єктах господарювання.

5. Міністерство внутрішніх справ України як орган, покликаний перешкоджати фінансовим правопорушенням у сфері готівкового грошового обігу.

6. Контролюючі органи господарюючих суб'єктів, що здійснюють відомчий контроль відповідно до чинного законодавства та установчих й інших внутрішніх документів, що регулюють їх діяльність.

Реалізація контролю у сфері безготівкових розрахунків регламентується законами України «Про банки і банківську діяльність» [13], «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» [14], нормативно-правовими актами Національного банку України, у тому числі Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті № 22 від 21 січня 2004 року [15]. Також до нормативно-правових актів, що забезпечують реалізацію цього контролю, можна віднести Інструкцію про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті [16], Інструкцію про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах [17], Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій із їх використанням [18], Положення про електронні гроші в Україні [19].

Слід відзначити, що контроль у сфері безготівкових розрахунків насамперед здійснюється Національним банком України, який, маючи в управлінні відповідну банківську систему, делегує повноваження щодо здійснення відповідного контролю банківським установам. Водночас окремі елементи такого контролю передбачають

здійснення відповідних дій із боку інших органів державної влади (за структурою вказаною вище) для готівкових розрахунків.

Така подібність передусім пояснюється тим, що грошові кошти здійснюють безперервний рух, а безперервність грошового обороту визначається такими факторами:

– грошовий оборот формується з взаємопов'язаних грошових потоків, що формуються між господарюючими суб'єктами й установами кредитно-фінансової системи, а також між вказаним суб'єктами та фізичними особами. Безпосередню чи опосередковану участь у цих процесах відіграє Центральний банк України;

– між грошима в готівковій і безготівковій формах існує нерозривний зв'язок, який визначається функціями, що ними виконуються, і реальною можливістю переходу однієї форми грошей до іншої;

– гроші, що знаходяться в обороті, послідовно виконують три функції: засобу обороту, накопичення та платежу.

Таким чином, безперервність грошового обороту визначається внутрішньою єдністю грошей, що паралельно виконують різноманітні функції і знаходяться в різних грошових формах (готівковій та безготівковій) [20, с. 190–191].

Водночас варто звернути особливу увагу на реалізацію контролю в питаннях випуску та обігу електронних грошей. Так, як цілком слушно зазначає К.Л. Рачинський, фінансово-правове регулювання емісії та обороту електронних грошей обумовлено тим, що електронні гроші є похідною категорією від законного платіжного засобу, який емітується центральною кредитною установою держави, прийняття електронних грошей в обмін та товари й послуги, а також порядок їх емісії й обороту визначається державою переважно за допомогою владних приписів та позитивних зобов'язань, і, крім того, розрахунки з використанням електронних грошей є невід'ємним елементом національної платіжної системи, забезпечення надійності і стабільності якої є одним із найважливіших завдань держави [21, с. 9–10].

Такий підхід зумовлює певну особливість у реалізації контролю за обігом електронних грошей. Так, загальний контроль безпосередньо покладається на Національний банк України, водночас п.п. 5.4. п. 5 Положення про електронні гроші в Україні [19] визначається, що емітент зобов'язаний здійснювати контроль за дотриманням оператором та агентами під час здійснення операцій з електронними грошима вимог цього положення та правил системи електронних грошей. Якщо ж правила системи електронних грошей є складовою правил платіжної системи, то контроль за дотриманням емітентом, оператором та агентами під час проведення операцій з електронними грошима вимог цього положення та правил системи електронних грошей здійснюється згідно з правилами платіжної системи. А порядок контролю встановлюється правилами системи електронних грошей (платіжної системи).

Відповідно, у ході контролю за обігом електронних грошей формується нібито дві системи контролю, одна з яких має підпорядковуватися іншій. Основною системою контролю за емісією та обігом електронних грошей є контроль із боку Національного банку України на предмет відповідності та дотримання системою електронних грошей вимог чинного законодавства. Додатковою системою контролю у свою чергу є система контролю, сформована самою системою електронних грошей та закріплена в правилах цієї системи.

Контроль у сфері обігу готівкової і безготівкової іноземної валюти передбачає здійснення контрольних заходів, спрямованих на контроль за дотриманням вимог під час вчинення валютно-обмінних операцій; контроль за обґрунтованістю платежів в іноземній валюті; контроль за відповідністю операцій, що проводяться законодавчо, й наявністю необхідних для цього дозволів і ліцензій; контроль за виконанням резидентами обов'язку з продажу іноземної валюти; перевірку повноти обліку й звітності за валютними операціями [22, с. 13–14].

Зазначене вище повною мірою знаходить своє відображення в законодавстві України. Так, профільними законодавчими актами в цій сфері є Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [23] та Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [24], які доповнюються Постановою Правління Національного банку України «Про зміну строків розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів і запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті» [25], Положенням про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів [26] і Положенням про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України [27].

Відповідно до статті 13 Декрету Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [24] Національний банк України є головним органом валютного контролю, що здійснює контроль за виконанням правил регулювання валютних операцій на території України з усіх питань, не віднесених цим декретом до компетенції інших державних органів; забезпечує виконання уповноваженими банками функцій щодо здійснення валютного контролю згідно із цим декретом та іншими актами валютного законодавства України.

Уповноважені банки, фінансові установи та національний оператор поштового зв'язку, які отримали від Національного банку України генеральні ліцензії на здійснення валютних операцій, здійснюють контроль за валютними операціями, що проводяться резидентами і нерезидентами через ці установи.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову й митну політику (Державна фіскальна служба України, до складу якої входять державна податкова та митні служби України), здійснює фінансовий контроль за валютними операціями, що провадяться резидентами і нерезидентами на території України.

Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері надання послуг поштового зв'язку (Міністерство інфраструктури України і його структурна складова «Укрпошта»), здійснює контроль за додержанням правил поштових переказів та пересилання валютних цінностей через митний кордон України.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи (Державна митна служба України), здійснює контроль за додержанням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України [24].

Законом України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» [23] встановлюється порядок та строки продажу виручки в іноземній валюті та передбачається контроль і відповідальність за їх порушення. Інші зазначені нормативно-пра-

вові акти також регламентують порядок реалізації контролю за валютними операціями.

Таким чином, формується доволі цілісна система валютного контролю за обігом готівкової і безготівкової іноземної валюти, включаючи забезпечення дотримання порядку про обов'язковий продаж частини валютної виручки на внутрішньому валютному ринку. Водночас існують пропозиції, висловлені вітчизняним науковцем А.М. Іскоростенським [28, с. 17] та відомим російським дослідником валютних відносин М.М. Артемовим [29], щодо створення єдиного органу валютного контролю під егідою Міністерства фінансів.

Вказаний підхід, незважаючи на загальну прийнятність, є доволі складним для реалізації в реальних умовах валютного обігу, оскільки він, як і загалом грошовий обіг, здійснюється практично у всіх сферах фінансової діяльності, що значно ускладнює його контроль. Паралельно із цим обсяг валютних операцій та загального руху валюти та валютних цінностей такий, що не дозволить будь-якому одному органу охопити його цілком. Тому цілком виправданою є існуюча система побудови валютного контролю, заснована на розподілі функцій між окремими державними органами та банківськими установами, що, з одного боку, забезпечує належний спектр охоплення контролем, а з іншого – дозволяє в межах спеціалізації кожного органу забезпечити його здійснення. Разом із цим закріплення статусу Національного банку України як головного органу фінансового контролю є цілком логічним, адже він забезпечує обіг іноземної валюти за допомогою регулювання її безготівкового обороту, забезпечення функціонування валютного ринку, а передача валютно-контрольних повноважень іншому органу може значно розбалансувати систему валютно-контрольних відносин, оскільки нівелює сформовані засоби впливу на валютний обіг із боку Національного банку України.

Реалізація контролю у сфері фінансового моніторингу передбачає здійснення діяльності цілою низкою його органів, які, згідно із Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансуванню тероризму» [30], поділяються на декілька категорій відповідно до системи фінансового моніторингу, яка складається з двох рівнів: державного і первинного.

Державний рівень передбачає діяльність Державної служби фінансового моніторингу України [31] як спеціально уповноваженого органу в цій сфері, а також додатково діяльність інших суб'єктів державного фінансового моніторингу, до яких належать Національний банк України, Міністерство фінансів України, Міністерство юстиції України, центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сферах надання послуг поштового зв'язку та економічного розвитку, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Первинний рівень фінансового моніторингу представлений цілою низкою суб'єктів, до яких належать банки, страховики (перестраховики), кредитні спілки, ломбарди та інші фінансові установи; платіжні організації, члени платіжних систем, еквайрингові та клірингові установи; товарні, фондові та інші біржі; професійні учасники ринку цінних паперів; компанії з управління активами тощо.

Відповідно, на основі формування окресленої системи фінансового моніторингу охоплюються практично всі сфери фінансової діяльності, у яких можливе відмиван-

ня доходів чи фінансування злочинної діяльності або тероризму. Водночас існуюча система фінансового моніторингу в ході реалізації своєї фінансово-контрольної функції загалом скеровується єдиним органом в особі Державної служби фінансового моніторингу України, що дозволяє унормувати та створити єдину централізовану систему моніторингу. Проте в цьому випадку слід звернути увагу на те, що значно применшено роль Національного банку України, що, враховуючи його місце в системі державних фінансових органів та контрольний потенціал, мав би позиціонуватися як орган фінансового моніторингу зі спеціальними функціями, заснованими на можливості відслідковування походження та напрямків руху всіх грошових потоків у державі.

Висновки. Загалом на законодавчому рівні та уповноваженнях органів державного фінансового контролю завдання державного фінансового контролю у сфері грошового обігу внормовані належним чином. Проте відсутня єдина система такого контролю, яка б дозволяла реалізовувати всі його завдання взаємоузгодженою системою із чітко визначеними та розподіленими повноваженнями.

Список літератури:

1. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 року № 2939-XI // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
2. Положення про Державну фінансову інспекцію України : Указ Президента України від 23.04.2011 року № 499/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/499/2011>.
3. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль : [навч. посіб.] / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, М.М. Коцупатрий. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
4. Про Рахункову палату : Закон України від 11.07.1996 року № 315/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80>.
5. Про Національний банк України : Закон України : від 20 травня 1999 року № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
6. Основні засади грошово-кредитної політики на 2014 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document.jsessionid=9C94B29EEED8778BA00886DF9D7E366B?id=74666694>.
7. Порядок розроблення Основних засад грошово-кредитної політики та здійснення контролю за її проведенням : Затверджений Рішенням Ради Національного банку України від 05 вересня 2012 року № 21 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0021500-12>.
8. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 15 грудня 2004 року № 637 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0040-05>.
9. Про затвердження Інструкції про ведення касових операцій банками в Україні : Постанова Правління Національного банку України від 1 червня 2011 року № 174 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>.
10. Про затвердження Правил визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України : Постанова Правління Національного банку України від 23 жовтня 2013 року № 422 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1942-13>.
11. Про затвердження Положення про організацію готівкового обігу і ведення емісійно-касових операцій у банківській системі в особливий період : Постанова Правління Національного банку України від 12 лютого 2004 року № 46 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0257-04>.
12. Стреляний В.І. Правове регулювання поточного фінансового контролю за додержанням порядку проведення готівкових розрахункових операцій : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / В.І. Стреляний – Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2010. – 18 с.

13. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
14. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2346-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.
15. Про затвердження Інструкції про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті : Постанова Національного банку України від 21 січня 2004 року № 22 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0377-04>.
16. Про затвердження Інструкції про міжбанківський переказ коштів в Україні в національній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 16 серпня 2006 року № 320 України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
17. Про затвердження Інструкції про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах : Постанова Правління Національного банку України від 12 листопада 2003 року № 492 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1172-03>.
18. Про здійснення операцій з використанням спеціальних платіжних засобів : Постанова Правління Національного банку України від 30 квітня 2010 року № 223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0474-10>.
19. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей : Постанова Правління Національного Банку України від 04.11.2010 року № 481 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>.
20. Арзуманова Л.Л. Право денежного обращения как подотрасль финансового права Российской Федерации : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Л.Л. Арзуманова ; Московский государственный юридический университет имени О.Е. Кутафина. – М., 2014. – 439 с.
21. Рачинский К.Л. Эмиссия и обращения электронных денег: российский и зарубежный опыт финансово-правового регулирования : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.14 «Административное право, финансовое право, информационное право» / К.Л. Рачинский ; Российский университет дружбы народов. – М., 2012. – 24 с.
22. Фролова Е.Е. Государственный финансовый контроль в сфере денежного обращения : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Е.Е. Фролова. – М., 2011. – 54 с.
23. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.1994 року № 185/94-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/185/94-%D0%B2%D1%80>.
24. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 року № 15-93 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.
25. Про зміну строків продажу надходжень в іноземній валюті та імпорту товарів і запровадження обов'язкового продажу надходжень в іноземній валюті : Постанова Правління Національного банку України від 14 травня 2013 року № 163 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0718-13>.
26. Про затвердження Положення про порядок виконання банками документів на переказ, примусове списання і арешт коштів в іноземних валютах та банківських металів : Постанова Правління Національного Банку України від 28.07.2008 року № 216 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0910-08>.
27. Про затвердження Положення про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України : Постанова Правління Національного банку України від 29.12.2000 року № 520 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0152-01>.
28. Іскоростенський А.М. Правове регулювання валютних відносин в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / А.М. Іскоростенський ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь, 2008. – 21 с.
29. Артемов Н.М. Валютное регулирование в Российской Федерации : автореф. дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.14 / Н.М. Артемов. – М., 2002. – 54 с.
30. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом або фінансування тероризму : Закон України від 28 січня 2002 року № 249-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/249-15>.
31. Про Положення про державну службу фінансового моніторингу : Указ Президента України від 13 квітня 2011 року № 466/2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/466/2011>.

Ямненко Т. М. К вопросу о правовой регуляции реализации заданий государственного финансового контроля в сфере денежного обращения / Т. М. Ямненко // Ученые записки Таврического национального университета имени В. И. Вернадского. – Серия: Юридические науки. – 2014. – Т. 27 (66). № 4. – С. 93-103.

Статья посвящена вопросам реализации заданий финансового контроля сферы денежного обращения в контексте его правовой регуляции и деятельности органов такого контроля. Рассмотрена реализация заданий финансового контроля в сфере денежного обращения по всем его направлениям и составляющим и выяснена степень взаимосвязей, уровень полномочий и место каждого из органов такого контроля. По результатам чего сформирован вывод о необходимости создания единой системы органов финансового контроля в сфере денежного обращения с уточнением и взаимным согласованием их полномочий.

Ключевые слова: финансовый контроль, государственный финансовый контроль, государственный финансовый контроль в сфере денежного обращения, задания государственного финансового контроля в сфере денежного обращения.

TO QUESTION OF LEGAL ADJUSTING OF REALIZATION OF TASKS OF STATE FINANCIAL CONTROL IN A SPHERE OF MONEY CIRCULATION

*Yamnenko T. M.
National Aviation University,
Kiev, Ukraine*

The article is devoted the questions of realization of tasks of financial control of sphere of money circulation in the context of his legal adjusting and activity of organs of such control. Realization of tasks of financial control is considered in a sphere of money circulation after all his directions and constituents and the degree of intercommunications, level of plenary powers and place, is found out, each of organs of such control. Attention is thus accented on that realization of financial control in a sphere of monetary policy foresees double character of activity of the National bank, which simultaneously develops and controls realization of this policy, and also control in the questions of stability of national monetary item is carried out the Account chamber, on implementation of its plenary powers.

In same queue, during realization of financial control of available money circulation, including cash operations, the unique fastened and concerted such checking system absents in a legislation, and there are legislative acts and control organs not built-in in the unique system, which must was provide realization of such control on all links of realization of available money operations.

And control in a sphere of non-cash settlements is above all things carried out the National bank of Ukraine, which, having the proper banking system in a management, as though delegates plenary powers on realization of the proper control bank institutions. At the same time the separate elements of this control are foreseen by realizations of the proper actions from the side of other public authorities. Concerning currency control, established, that fully justified is the existent system of his construction, based on distributing of functions between separate public organs and bank institutions, that provides the proper spectrum of scope control from one side, and from other – allows within the limits of specialization of every organ to provide his realization.

An analogical conclusion touches systems of the financial monitoring, in which however the considerably diminished role of the National bank of Ukraine which must be corrected at legislative level.

On the whole as a result of research a conclusion is formed about the necessity of creation of the unique system of organs of financial control in a sphere of money circulation with clarification and mutual concordance of their plenary powers.

Key words: financial control, state financial control, state financial control in a sphere of money circulation, tasks of state financial control in a sphere of money circulation.